

Sizi rahatsız etmeye geldim!
Ali Şeriatî

Fecr Yayınları 134
ALİ ŞERİATİ
Bütün Eserleri 30

İslam Nedir Muhammed Kimdir

Eserin Orijinal Adı

İslam Şinasi IV

Tercüme

Doç. Dr. Murat Demirkol

Editörler

Prof. Dr. Hicabi Kırlangıç
Prof. Dr. Derya Örs

Tashih ve Redakte

Doç. Dr. Enver Arpa
Doç. Dr. Murat Demirkol
Cahit Ezerbolatoğlu

© FCR Yayın Reklam Bilgisayar Sanayi ve Ticaret Ltd.Şti.
O V

ISBN: 978-605-9652-86-5

7. Baskı: Ağustos 2018

Kapak ve İç Konsept: TN İletişim

Sayfa Düzeni: FCR

Baskı: Aydan Basın Yayın Ltd. Şti.

Örnek Sanayi Sitesi Alinteri Bulv. 364. Sk. No: 4

Tel: 0312. 354 46 27 Ostim/Ank.

FCR Yayın Reklam Bilgisayar

San. ve Tic. Ltd. Şti.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sok. No: 14/1

Ulus - Altındağ / Ankara

Tel : 0312. 310 08 60

Faks : 0312. 311 47 89

web : www.fcr.com.tr

e-posta : fcr@fcr.com.tr

ALİ ŞERİATI

İslam Nedir
Muhammed Kimdir

FEER

Ankara 2018

İÇİNDEKİLER

- 10 Ali Şeriatı
- 11 Yayıncının Notu
- 15 Okuyucuyla Hasbihal
- 21 Önsöz - İslam Tarihi Ne İşe Yarar

BİRİNCİ BÖLÜM

- 29 **İslam Nedir**
- 31 Giriş
- 34 İlk Dönem İslam'ının Temel İlkeleri
- 34 Allah ile İnsan Arasında Doğrudan İlişki Kurması
- 39 Genel Eşitlik
- 44 Yönetimde Şûra
- 46 Fertlerin Mutluluğu ve Mutsuzluğu Şefaak ve Yakınlığın Değil Kendi Eylem ve Niteliklerinin Sonucudur
- 47 Akıl ve İlim
- 49 Din ile Medeniyet Arasındaki Uyum
- 52 İnsanın Değişmez Geleneği Vardır
- 61 İnsanın Dikkati Tabiat Düzenine ve Onun Sırlarına Çekilir
- 66 İnsanın İçgüdülerinin ve Arzularının Kabul Edilmesi
- 67 Yabancı Milletlerin ve Dinlerin Haklarının Tanınması

- 70 Evrim Kanununun Kabul Edilmesi
72 Din İnsanı Aşağılamak İçin Değil,
Ona Yararlı Olmak İçin Vardır
74 Görüş Belirtme ve Tartışma Hürriyeti
78 Tevhid
83 Tevhid Nedir
93 Cehalet, Korku ve Menfaat
109 Tevhid Sloganı

İKİNCİ BÖLÜM

- 127 **Muhammed Kimdir**
129 İslam Hareketinin Kahramanı Muhammed
136 Muhammed'in Siyeri
143 Medine Dönemi
143 **Birinci Yıl**
144 **İkinci Yıl**
145 Altıncı Ay: Bedir Gazvesi
153 Bilal'in Bedri
155 Ebucehil'in Öldürülüşü
155 Ukkâşe'nin Kılıcı
156 Ebubekir'in Oğluyla Konuşması
158 Kuyu Sakinleri
159 Mustazaflar
162 Terör
163 Kûdür Gazvesi
163 Yahudi Sorunu
164 Üç Şairin Öldürülüşü
165 Kaynukaoğulları Gazvesi
168 Sevik Gazvesi
169 **Üçüncü Yıl**
169 Ziemr Gazvesi
169 Fer Gazvesi
169 Karede Seriyesi

- 169 Yahudi İmhası
170 Yeni Kurulan Bağlar
170 Uhud Savaşı
186 Hamrâulesed Gazvesi
188 Bedir ve Uhud
190 Ebuseleme bin Abdülesed Seriyesi
190 Abdullah bin Üneys Seriyesi
191 **Dördüncü Yıl**
191 Recî Seriyesi
192 Biri Maûne
193 Bir Yahudi Tehlikesi Daha
194 Nadiroğulları Gazvesi
197 Zâturrikâ Gazvesi
198 İkinci Bedir Gazvesi
199 **Beşinci Yıl**
199 Dûmetulcendel Gazvesi
200 Hendek Savaşı (Ahzab)
223 Sâd'ın Ölümü
225 **Altıncı Yıl**
225 Lihyanoğulları Gazvesi
225 Zûkared Gazvesi
226 Mustalikoğulları Gazvesi
229 İfk Olayı
234 **Yedinci Yıl**
237 Hudeybiye Barışı
242 Rıdvân Biâtı
245 İsyancı Müslümanlar
249 Dünya Liderlerine Mektuplar
253 Hayber Gazvesi
261 Vâdilkurâ Gazvesi
262 Herakliyus'un Cevabı

- 263 Hayber Sonrası Seriyeler
264 Mekke'ye Doğru: Kaza Umresi
267 Meymune ile Evlenmesi
269 İbni Ebilavcâ Seriyesi
270 Zeyneb'in Ölümü
271 **Sekizinci Yıl**
271 Galip bin Abdullah Gazvesi
275 Habat Seriyesi
275 Mûte Savaşı
284 Selasil Seriyesi
285 Mekke'nin Fethi
313 Halit Seriyesi
317 Huneyn Gazvesi
336 Taif Kuşatması
337 Bu Kaleler Yıkılmalı
343 Peygamber'in Kızkardeşi
344 Malik bin Avf
345 Fey Taksimi
349 Ensarın Kaygısı
351 Umre Haccı ve Dönüş
352 Ailesi İçinde Peygamber
354 **Dokuzuncu Yıl: Temsilciler Yılı**
354 Kanında Ne Görüyorsun
354 Kaçak Şair Kâb
356 Zorluk Ordusu
358 Münafıkların Komplosu
361 Ağlayan Mücahitler
367 Ebuzer Olmalı!
368 Tebûk Sınırı
369 Öküz Avlıyor
370 Dönüş Yolunda

- 370 Peygamber'e Terör Komplosu
371 Peygamber Dırar Mescidini Yaktırıyor
372 Medine'ye Giriş
375 Sakif Heyeti
380 Hac ve Beraat
388 Himyer Padişahının Elçileri
389 Ali bin Ebutalip'in Seriyesi
391 Temim Heyeti
396 Sâdoğulları Elçisi
397 Ferve bin Amr
398 Hainin Ölümü
399 Vergi Memurları
400 Ümmü Gülsüm'ün Ölümü
401 **Onuncu Yıl**
401 İbrahim'in Ölümü (Rebiulevvel)
406 Ali bin Ebutalip'in Yemen'e Gönderilişi
407 Âmiroğulları Elçileri
409 Abdulkays Elçisi
409 Tay Elçileri
410 Hanifeoğulları Elçileri
410 Halit Necran'da
413 Muhammed Ölüyor
415 Mekke'de, İnsanların Evinin Kenarında
419 Veda
422 Geleceği Düşünürken
433 Onsekiz Yaşındaki Komutan
434 Muhammed'in Son Günleri
436 Son Çaba
446 Pazartesi Günü

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

- 449 Muhammed'i Tanıyalım**
464 Onbeş Yıllık Suskunluk
474 Başlangıç
481 İlk Emir
489 İlk Müslümanlar
497 Muhammed ve Mucize
503 Muhammed'in Gözünde ve Gönülünde Kadın
510 Cahş'ın Kızı Zeynep
524 Çok Eşlilik
528 Ayşe
529 Sevde
529 Ümmü Seleme (Hind)
530 Ümmü Habibe (Remle)
531 Cüveyriye
532 Safiye
532 Meymune
533 Hafsa
534 Zeynep
537 Muhammed'in Huyu ve Ahlakı

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

- 553 Muhammed'in Siması**

EKLER

- 587** Bidat
587 Rabb
587 Allah'ın Eli Açıktır
588 Tartışma Hürriyeti ve İfade Özgürlüğü
590 Abdullah bin Cahş Seriyesi
590 Habeşistan Muhacirlerinin Dönüşü

ALİ ŞERİATİ

23 Kasım 1933'te Horasan eyaletine bağlı Sebzivar'ın Mezinan köyünde dünyaya geldi. 1950'de Meşhed'deki Öğretmen Koleji'ne girdi. 1952'de Meşhed yakınlarındaki Ahmedâbâd köyünde öğretmenliğe başladı. 1955 yılında Mekteb-i Vâsita'yı yazdı. Ebuzer-i Gıfari'yi tercüme etti. 1956'da Meşhed Üniversitesi'ne girdi. Ulusal Direniş Hareketi'ne üye olduğundan, babası ve diğer üyelerle birlikte tutuklandı, altı ay tutuklu kaldı. 1959'da Alexis Carrel'den Dua'yı tercüme etti. Üniversiteden başarıyla mezun oldu. 1960'ta Fransa'ya gönderildi, orada sosyoloji ve dinler tarihi üzerine çalıştı. Cezayir Kurtuluş Hareketi'ne aktif olarak katıldı. Bu faaliyetlerinden dolayı Paris'te tutuklandı; bu arada birçok makale, konuşma ve çevirisi değişik dergilerde yayımlandı. Sosyoloji ve dinler tarihi alanında doktorasını tamamlayarak 1962'de İran'a dönerken sınırda tutuklandı; aylarca hapiste kaldı. Hapisten çıktıktan sonra öğretmenlik yapmaya başladı ve Meşhed Üniversitesi ve diğer merkezlerde konferanslar verdi. Hüseyiniye-i Irşad 1973 Eylül'ünde kapatıldı. Savak, Şeriatî'yi aramaya başladı. Kendisini bulamayınca babasını tutukladı. Babası bir yıl kadar hapsedildi. Şeriatî teslim oldu ve on sekiz ay hücrede kaldı. 1975-77 arası Savak'ın takibinden sürekli kaçıp başkalarının evlerinde kalarak çalışmalarına devam etti. Sabahlara kadar süren konuşmalar yaptı. 16 Mayıs 1977'de Avrupa'ya hicret etti. Otuz gün sonra İngiliz İstihbaratı'nın yardımıyla Savak tarafından şehit edildi.

YAYINCININ NOTU

Yayinevimiz, Şeriatî düşüncesini külliyyat olarak okurlarına sunmakla önemli bir hizmet vermektedir. Merhum Şeriatî, dünyanın bugün yaşayan iki önemli medeniyeti olan, İslam ve Batı medeniyetini yakından tanıma fırsatı bulmuş ender şahsiyetlerden biridir. Dahası, bir sosyolog gözüyle incelediği konuları, dahiyane bir düşünce işçiliği ile işlemiş ve Fars edebiyatının kendisine kazandırdığı akıcı üslupla ortaya koymuştur. Bilimsel liyakati, özgün bakış açısı, dindarlığı ve inandığı doğrular uğruna can verecek kadar yürekli kişiliği ile sadece İran gençliğini arkasından sürüklemekle kalmamış, dünya Müslümanlarının öze dönüş çabasına katkıda bulunarak bir döneme damgasını vurmuştur. Onun bu özgün ve özgürlükçü tutumu, sadece İslam düşmanlarının tepkisini çekmekle ve onlar tarafından şehit edilmekle kalmamış, dost ve kardeş bildiği Müslümanlardan da çok büyük tepkiler almıştır. Çünkü onun düşünceleri, Batılı saldırı karşısında çok derin ve güçlü bir mukavemet oluştururken İslam geleneğini kirleten ve çöküntüye sebep olan bidat ve hurafelere de ağır darbe indiriyordu. Tabii bu da bilinçsiz kesimler nezdinde İslam'ın kendisine yapılan bir saldırı olarak algılanıyordu.

Kendi tabiriyle içinde doğup büyüdüğü geleneksel Safevî Şiilğine yönelttiği eleştiriler yüzünden İran'da dışlanırken, Şii bakış açısı nedeniyle de Sünnî dünyadan önemli tepkiler almıştır. Ancak Şeriatî, her ne kadar Ali Şiası ve Safevî Şiası ayrımı yapsa ve Safevî Şiilğini eleştirse de eleştirdiği düşünceden bütünüyle kurtulamamış ve söz konusu etkilerle Sünnî dünyanın kabul

edemeyeceği kimi dűŐünceler serdedebilmiŐtir. Sahabiler hakkında kullandığı ifadeler hoŐgörü sınırını zorlayan kusurlar olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yaŐadığı çağ ve çevrenin etkisiyle Fransız sosyalistlerinden etkilendiği ve kimi yorumlarında bu etkinin izlerinin görüldüğü de söylenebilir.

Ali Şeriatı'nın de her insan gibi hata edebileceğini, hatalarının ve savaplarının sadece kendisini bağlayacağını okuyucunun takdir edebileceğine inanıyoruz. Fecr Yayınevi olarak, ölçümü-zün Kur'an-ı Kerim ve onun numune-i timsali olan Hz. Peygamber (s.a) olduğuna inanıyor, Şeriatı de dahil bütün insanların bu ölçüler içinde değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyöruz. Onun her görüşünü onaylamadığımız halde eserlerini yayınıyor, ama katılmadığımız görüşlerine de müdahale etmeyi uygun görmüyoruz. Çünkü böyle bir müdahalenin düşüncele-
rin doğru anlaşılmasına engel olacağı, bunun da hem yazar hem okur açısından bir hak ihlali sayılacağı kanaatindeyiz. Buna rağmen kimileri, tasvip etmedikleri düşüncele-
lerden dolayı bilinçsiz okuyucuların olumsuz etkileneceği gerekçesiyle vebal alacağı-
mızı düşünemirler. Fakat biz, genelde Müslüman olmanın, özelde Şeriatı okuru olmanın, okuduğu her Őeyi kabullenen değil, eleŐtiren bir seviye gerektirdiğini düşünüyöruz. Dolayısıyla bütün olumsuzluklarına ve kusurlarına rağmen Şeriatı'nın o en-
gin birikiminin bizlere çok Şey kazandırdığına ve kazandıracasına inanarak eserlerini külliyat olarak yayınlamaya karar vermiş bulunuyoruz. Buna paralel olarak hem Fars hem de Türk edebiyatına vukufiyetiyle temayüz etmiş mütercimlerden oluşun bir heyet oluşturarak eserlerin en az hata ile çevrilmesine de özen gösterdik. Bu nedenle tercümele-
r, sadece söz konusu eserle-
ri dağınık vaziyette sunulmaktan kurtarmayacak, Şeriatı oku-
runun liyakatsiz tercümele-
rden çektiği sıkıntıları da asgariye in-
direcektir.

Külliyattaki kitapların bazılarında yazara ait olmayan dipnotlar yer almaktadır, İran'daki Dr. Ali Şeriatı Eserlerini Derleme Bürosu tarafından eklenen notların sonunda (Derleyen), yayınevi-

miz tarafından ilave edilen notların sonunda (Fecr), mütercimlerin ilave ettiği notların sonunda ise (Çev.) ifadeleri kullanılmıştır. Bunların dışındaki dipnotlar Ali Şeriatî'ye aittir.

Bütün hassasiyet ve çabamıza rağmen, insan olmamız hasebiyle gözümüzden kaçan kusurlar olursa okurumuzdan özür diler, eleştirilerine müteşekkir kalırız. Bu vesileyle Şeriatî'ye Allah'tan rahmet diler; başta değerli mütercimler olmak üzere, editörlere, tashih ve redakte heyetine ve eserlerin sizlere ulaşmasında emeği geçen bütün dostlara gönülden teşekkür ederiz.

FECR YAYINEVİ

Takdim

“Dr. Taha Hüseyn gibi, ben de bu kitabı kendileri bir iş yapmadıkları halde başkalarının yaptıkları işten rahatsızlık duyan kimselere takdim etmek isterim.”

Ali Şeriatî

Okuyucuyla Hasbihal

Mart 1924 yılında açık bir siyasî ve sosyal güç, yeni, güçlü ve üretken düşünce ve duygularla tutuşmuş bir ocak olan Osmanlı hilafetinin yıkılışından sonra İslam, dünyadaki olaylar sahnesinden çekilip gitti. Dünyanın inkılapçı değişimini üstlenen bir dinin, sıcak hareket ve savaş alanlarından camilerin soğuk ve ıssız köşelerine sığındığı, hâlâ kendisine bağlı kalan çürümüş nesil ile birlikte geleneksel ölü hayatını sürdürdüğü ve giderek can çektiği görülmektedir.

Birçok belirti böyle bir sonu teyit ediyordu. Çünkü Osmanlı'nın yenilgisi sadece siyasî ve askerî bir yenilgi değil, aynı zamanda İslam kültürünün çöküşü, Müslümanların ruhsal ve düşünsel bakımdan çürümesi, İslam'ın toplumu uyuşturan bir maddeye dönüşmesi, aristokrasinin koruyucu tilsiminin ve Türk milletinin onur ve otorite temellerinin yıkılışı demektir. Bu yenilgi, İslam'ın siyasî ve sosyal varlığının da kesin olarak yok oluşu anlamına geliyordu..

Öte yandan, onun eski rakibi Hıristiyanlık, uyanıp güçlenmişti. Rönesansın yardımı, papalığın mağlubiyeti, hurafelerin atılması, düşünce ve araştırma metodunun değiştirilmesi, coğrafî, dinî, fikrî ve sosyal çevrenin dar kalıplarının kırılması, Büyük Fransız Devrimi ve İngiliz Sanayi Devrimi gibi büyük faaliyetler sayesinde ve ayrıca teoloji göğünün zirvesinden dağlara, denizlere, fabrikalara ve laboratuarlara inmek ve öte dünyaya değil, bizzat bu yeryüzüne, doğuya ve batıya yolculuk yapmak suretiyle öğrenme yolunda, ilerlemenin, gücün ve servetin önündeki bütün duvarları yıkmıştı. Bütün ömrünü mabet ve medrese köşelerinde tüketen ilim, birden hayatla barıştı, ezeli düşmanları olan para, güç ve hevesin hizmetine girdi Mesih'i kayser yaptı ve manastır köşelerinde yaşanan mistik ve münzevi Hıristiyanlığı kan içici, muhteris ve yamyam bir deccallığa dönüştürdü.

Onu öldürücü aletlerle donatarak milletlerin, dinlerin, kültürlerin, sanatların, servetlerin ve izzetlerin üzerine saldı. O, Büyük Ayasofya Kilisesi'nin camiye dönüşmesini, Kostantiniye'nin

İslambol oluşunu, doğudan ta Akdeniz'in ötesine fırlatılışını henüz unutmamıştı. Filistin'den İspanya'ya kadar her yerde, Halit, Tarık, Selahaddin Eyyubi, Fatih Sultan Mehmet ve Haçlı Seferleri'ne karşı direnen kahraman mücahitlerin kararlı ve ezici kılıç seslerini duyuyordu. Tarihin hatırlattığı yenilgiler ve küçük düşürücü teslimiyetlerin acısı yüreğinden çıkmıyordu. Bili-min ardına düştüğü gizli ve açık hazinelere olan tamahından dolayı vücudu keskin milliyetçilik kılıcıyla paramparça edilmiş olan İslam'a karşı coşkuyla saldırıya geçti. İslam, yaralı ve hasta vücuduyla dirense de ilmin hileleri karşısında, mücahitlerin kahramanlık ve fedakarlıkları pek işe yaramadı. İslam'ın siyasi liderlerinin Batı'nın tekniklerine sahip olma ve Avrupa'nın sistem ve silahını kullanma çabası da fayda sağlamadı. Artık vakit geçmişti. Derken İslam, kendisini birden Hıristiyanlık tuzağına yakalanmış olarak buldu. Hıristiyanlık, Toynbee'nin dediği gibi, "Çağlar önce İslam'ın boynuna geçirdiği halde bir türlü çekmeye cesaret edemediği ipi aniden var gücüyle çekti."¹ Bu eski ve uzlaşmaz rakibinin gırtlığını öylesine sıkı ki nihayet yüzü morardı, gevşedi ve korkunç bir sessizliğe büründü.

Hayasız ve kaygısız sömürgeci, eşeği ve heybesiyle geldi ve yerel taassuptan uzak olan aydın lakaplı modernist, eşeğinin yularını eline alarak ona her yeri gezdirip gösterdi ve bu süvariden ürken "adam görmemiş" tutucuları etrafında toplayıp halk arasında Batı'yı taklit etme bombasını patlatarak "Tepeden tırnağa Batılı olun!" çağrısında bulundu.²

Bağımsızlık, taassup ve insanî şerefimiz üzerinde teslimiyet ve taklit bombasının patlatılmasıyla geçen bir asrın sonunda, reva görülen bütün bu yıkım, yangın ve başıboşluktan sonra bugün, acılı bir halde, ne ilginçtir, modern olduğumuzu fakat medeni olmadığımızı gördük. Ama bu ikisinin aynı şey olmadığını bili-

¹ Le Monde et l'Occident, p. 48.

² Bu sözler, taassuba uzak olan ünlü ilerici aydın liderlerden Seyyit Hasan Takizade'ye aittir. Onun patlattığı bomba, teslimiyet ve taklit bombasıydı.

yoruz. Bizim aydın sandığımız fakat asimile³ Avrupalılar olarak bilinen eşek yularcılarının yerine, Sartre'nin "Üçüncü Dünya'da bizden izin almadan konuşan kişiler" diye nitelediği kimseler geçti. Bu büyük bir olaydır.

Gerçekte İkinci Dünya olan Üçüncü Dünya, artık uyanmıştır. Bu uyanış, bu dünyanın gerçek aydınlarına ağır bir sorumluluk yüklemiştir. Bu yönde atılacak ilk adım, toplumun özüne yaklaşmak, halkın dilini konuşmak ve onun dertlerini paylaşmaktır. "Toplumun özü", aydınlarımızın sürekli sözünü ettikleri halde hakkında hiçbir şey bilmedikleri meçhul ve gizemli bir iklimdir. Onlara göre halk, ülkelerinin adsız ve ekmeksiz çilekeş insanları değildir. "Halk", bunların sosyolog, solcu ve hümanist ağzıyla abartılı bir şekilde dile getirdikleri Avrupaî "masse" kelimesinin Farsça tercümesidir. İslam'ı tanımak, bugün sadece dinî bir yükümlülük veya bir dinbilim dalına ait bir görev değil, aynı zamanda tarihin zengin ve parlak bir büyük medeniyetle tanışmayı, günümüz toplumlarının yükseliş ve düşüş sebeplerini bulmayı ve sonunda yazgısına karşı sorumluluk hissettiğimiz toplumun ruh derinliğine ve halkın diri ve gerçek vicdanına inmeyi sağlayan bir yoldur. Bu yüzden İslam'ın çok yönlü, tarafsız, hassas ve ilmî bir analizini yapmaya bugün her zamankinden daha çok ihtiyacımız vardır. Bu kitap, bu yolda atılmış ilk adımdır.

Bu kitap, benim daha çok 1965-1967 yıllarında Meşhed Edebiyat Fakültesi'nde verdiğim derslerden oluşmaktadır. Sevgili dostum Şecaî Bey, bunları teybe kaydederek ve çoğaltarak kaybol-

³ Asimile (benzer), Avrupalı değil de zenci, sarı derili, Arap, Türk, Berberi vs... olan fakat kendilerini Avrupalı gibi gösteren, onların hayat tarzı, ahlak ve tutumlarını benimseyen kimselere denir. Bu nedenle Avrupalı sömürgeci, herhangi bir Asya ve Afrika ülkesine girdiğinde sömürge toplumdaki halkı iki tipe ayırmıştır: Yerliler (gelenekçi ve eski hayat tarzını sürdürenler) ve asimile olanlar (kendilerini Avrupalı sömürgecilere benzeten azınlık). Peygamber'in "Bir kavme benzeyen onlardandır." hadisi, enteresan bir şekilde hem asimile terimini hem de asimilasyon (Asyalı ve Afrikalıyı Avrupalıya benzetme) fel-sesefisini ve işlemini açıklamaktadır. (Horasan Sosyal Bilimler Öğretmenleri Derneği ve İrşad Kurumu'nda HŞ. 1348'de verilen "Modernizm ve Medeniyet" adlı konferans)

maktan kurtarmıştır. “Muhammed’in Çehresi”ni, İrşad İslamî Araştırmalar Kurumu’nun daveti üzerine, uzman İslambilimcilerin yazdıkları makalelerden oluşan “Peygamberlerin Sonuncusu Muhammed” adlı kitaba koymak için daha önce yazmıştım. “Muhammed’in Gözünde ve Gönülünde Kadın” kitabı, aslında Paris’teki bir kilisenin daveti üzerine kalemi kuvvetli, bilgisi zayıf bir Fransız yazar olan ve “Mahomet, ses Femmes et ses Amours” adlı kitabını orada şifahî olarak sunan Sayın Conde’ye karşı verdiğim bir konferanstır. Her ikimizin konferansı, aynı kilisenin Dinlerarası ve Uluslararası Özgür Araştırmalar Kurumu sorumlusu Peter Setif’in insafli bir önsözyle, “Dedat sur la Vie Intime de Mahomet” adlı kitap içinde 1963 yılında yayınlanmıştır. Buradaki metin, o konferansın düzeltilmiş tercümesidir.

Benim hedefim, İslam’ın hakiki ruhunu ve gerçek yüzünü göstermektir. Bu yüzden, birinci bölümde İslam’ın inanç esaslarını bir ekol olarak ortaya koydum, ikinci bölümdeyse İslam’ın pratik şekli olan Muhammed’i tanıttım. Bu doğrultuda sadece psikolojik analiz, ahlakî özellik ve şahsiyet oluşumuyla ilgilenmedim, ayrıca sıkı ve verimli bir yaşam sürdürdüğü Medine dönemi hayatının ayrıntı olaylarına da değindim⁴. Elbette ki benim ayrıntularla ilgilenişim, bazı değerli araştırmacıların yaptığı gibi, mesela Sevik Savaşı mı yoksa Ebva Gazvesi mi daha önce oldu veya Bedir Savaşı’na katılanlar 313 kişi mi yoksa 317 kişi miydi şeklinde değildi. Çünkü tarih yazma ve olayları nakletme başka, olayları gösterme ve hadiseleri inceleme başka bir şeydir. Yalnızca ayrıntılarda, bireyler arası ilişkilerin ince noktalarında ve olayların gerçekleşme şeklinde yatan tarihî hadiselerin gerçek ve samimi ruhu işte burada ortaya çıkar, burada hissedilir ve okuyucuyu kendinden sıyrıp o zamanın olayları ve insanları arasına yine burada götürür.

⁴ Mekke dönemini özetle geçmemin iki sebebi vardır: Birincisi, “Peygamberlerin Sonuncusu Muhammed” kitabında Peygamber’in Mekke dönemi hayatı olaylarının ayrıntılı ve belgeli olarak anlatılmış olması; ikincisi, “Muhammed’i Tanıyalım” bölümünde bu döneme döndüğüm için onu tekrar etmek istemeyişimdir.

Bu kitap, İslam'ın Fars diliyle ilmî ve analitik olarak tanıtılması yolunda atılmış olan ilk adımdır. Benim, bütün gerçek İslam alimlerinden ve Avrupa'dan izin almaksızın ona cesurca karşı çıkabilen soylu aydınlardan tek beklentim, tercüme düşünmeleri, tercüme yargıda bulunmamaları ve bu yolda kalıcı ve uzun adımlar atmalarıdır. Çünkü hiçbir aydının, kendisini iyice öğrenmekten müstağni göremeyeceği bu güçlü ve çok boyutlu dini yani İslam'ı tanımak, çeşitli insan meselelerinin en hassas alanlarında ve özellikle Yakın ve Orta Doğu ile ilgili meselelerde daha acil ve önemli görünmektedir.

Sizlerle yaptığım konuşmanın sonunda, üstün zekalı dostum, şu namert devrin mert çehrelerinden olan zeki dostum Frantz Fanon'un hayatının son günlerinde bana yazdığı mektubun bir kısmını aktarmak istiyorum: "İslam, Asya ve Afrika'dan çok Batı ve sömürgecilik ile mücadele etmiş ve bu savaşıdan dolayı çok derin yaralar almıştır. Yine İslam, zencilerden, sarı derililerden ve benim Latin Amerikalı eski vatandaşlarımdan daha çok, onu herkesten daha korkunç ezen bu iki ezeli düşmandan nefret etmektedir. Ona karşı seninle aynı duyguları taşımasam da senin şu sözüne belki senden daha çok önem veriyorum: "Üçüncü Dünya'da (İzniniz olursa ben bunun yerine Orta ve Yakın Doğu demeyi tercih ediyorum) İslam'ın, sömürgecilik ve Batı karşıtlığı konusunda bütün sosyal ve itikadî güç ve akımlardan daha fazla yetenek ve kapasitesi vardır." Sizin soylu aydınlığınızın kendi halklarını umumî olarak bilinçlendirmek ve onları, Batılı fikir ve sorunların saldırı ve aldatmasına, zehirli ve kuşkulu çözüm yollarına karşı verilecek savunma savaşına karşı hazırlamak ve insanlığın kurtuluşu ve yeni bir medeniyetin inşası yolunda Müslüman toplumların ruh derinliğinde yatan güçlü manevî, kültürel ve sosyal kaynakları çıkarmak için bu ruhu Müslüman Doğu'nun takatsiz ve zehirlenmiş bedenine tekrar üfleyebileceklerini umuyorum. Bu, senin, aynı düşüncüyü paylaştığın kimselerle birlikte sorumlu olduğuna inandığım bir görevdir. Ben bu konuda aynı ölçüde rol oynayamayacağım.

Bu yoldaki gayretinin, ilk bakışta görüldüğünün aksine, benim Üçüncü Dünya ülkesinde (daha doğrusu dünyanın üçüncü ülkesinde) ortak eğilimli tek millet oluşturma arzumu çelişmeyeceğini biliyorum. Bizi şu an birbirimize bağlayan şey, benim kendi idealime yaklaşmamda onu büyük ve akıllıca bir adım olarak görmemi sağlıyor. Ayrıca bu dinî ve mezhebî ruhu diriltmenin, önünde aşılmaz engeller bulunan bu büyük vahdete ulaşmayı daha da zorlaştıracağını ve gerçekte olmayan, belki iyimser bir bakışla gerçekleştirmekte olduğu söylenebilecek olan bu milleti istenen gelecekte daha da uzaklaştıracak ve geçmişe yaklaştıracaktır. Ben bu durumdan sürekli kaygı duyuyorum. Fransız kültür sömürgeciliğiyle yaptıkları mücadelede görülen etkin rolleri sebebiyle kendilerine saygı duyduğum “Mağrip Alimler Topluluğu” şahsiyetleri gibi saf inançlı mücahitlerin çabalarından endişelenmemem imkansız. Ama senin dinî ruhu ihya etmeyle ilgili özel görüşün ve zillet, taklit ve şahsiyetsizlik bataklığına dalmış olan ve İslam’a dönüşü kendi kör ve kayıp insanî özüne dönüş olarak anlaşılan günümüz insanını kurtarmak amacıyla şimdi sonuçsuz, zararlı ve sapkın iç çekişmelere kurban edilen veya felçli duruma gelen bu büyük gücü harekete geçirmedeki çaban, –Nitekim Songor, Como Keniyata, Niyyere ve Katip Yasin’in Afrika milliyetçiliğini veya Henry Aleks’in klasizmi dirilterek ulaşmak istedikleri hedef buydu– senin engel olduğun yoldur. Her ne kadar yolum senin yolundan farklı olsa, hatta tam karşısında yer alsa da sonunda bizim ortak bir noktada birbirimizle buluşacağımızı biliyorum. Orası, insanın iyi hayat sürdüreceği nihai noktadır.”⁵

Ali Şeriatî

⁵ Bu mektubun tercümesi Fransa’da basılmıştır. Onun aslını “Mücahidin Defteri” adıyla bana yazılmış olan diğer iki mektupla birlikte “Cezayir İnkılabı’nın Beşinci Yılı” adlı makalenin tercümesi içerisinde, yazıları Tunus’ta basılmakta olan Zehra Redif Hanım’a verdim.

Önsöz

İslam Tarihi Ne İşe Yarar

1- İslam tarih ve medeniyeti, genel insanlık tarihini birleştiren halka ve eski medeniyetlerin mirasçısıdır. İslam, Mezopotamya, Mısır, Hind, Çin, İran, Yunan ve Roma medeniyeti miraslarını alıp kendi medeniyet kalıbına dökmüş, yaşlanıp düşüşe geçtikten sonra, o mirası topyekün yeni Batı medeniyetine devretmiştir. Eski insanın maddi ve manevî tecrübelerini günümüz insanına aktaran İslam'dır. Bu önemli intikalin keyfiyetini bize ancak onu doğru olarak tanımak açıklayacaktır.

2- "İnsanlık tarihinin birliği"⁶ adlı meşhur teoriyi inceleyebilmek için önce İslam'ı incelemek gerekir. Çünkü bu olmazsa medeniyetler zincirinde tarih görüşümüze darbe vuracak kayıp bir halka oluşur. Biz bu eksikliği, bazı Batılı tarihçilerin İslam'a yer vermeden yazdıkları birçok genel tarih kitabında görmekteyiz.

3- Tarih alanında ortaya konan bütün genel teorileri ve tarih felsefesi veya tarih ilmi ve sanatı olarak bilinen çeşitli ekollerin doğruluk ve kusurunu inceleyip eleştirmek, İslam din, tarih ve medeniyetinin titiz ve kapsamlı olarak bilinmesine bağlıdır.

4- Sosyoloji, özellikle tarih sosyolojisi, geçmişin en zengin ve kapsamlı toplumlarını İslam'da bulabilecektir. Zira İslam toplumu, bin yılı aşkın süredir çeşitli ırksal ve millî unsurların karşılaştığı, farklı tecrübe ve medeniyetlerin çok geniş bir alanda iç içe geçtiği ve çok sayıda düşünce, hareket, odaklaşma, tecrübe, yükseliş ve düşüşün görüldüğü bir ocak olmuştur. Tarihe her şeyden daha fazla ihtiyaç duyan sosyoloji, en görkemli ve en donanımlı bilim laboratuvarını burada bulur. Toplumbilimin

⁶ "Tarihin birliği" teorisi, Schlegel'in ifadesiyle şöyledir: Toplumlar, tarihleri boyunca kendilerine özgü farklı birtakım şekiller ve durumlar kazanmış olsa da ortak ilkelere sahiptirler. Tarihsel çeşitliliklerin temelinde, genel seyri birbirine bağlı olan bir birlik yatmaktadır. Bu düşünce, Montesquieu, Bachofen, Taylor, Mc. Lennan ve Morgan zamanından beri tarih felsefesinde belli bir teori haline gelmiştir.

genel yasalarını bulmak ve toplumun kapalı noktalarını, karmaşık ilişkilerini ve komplekslerini tanımak için yapılacak bir çalışmada böylesine büyük ve girift bir toplumdaki oldukça fazla istifade edilebilecektir. Özellikle İslam tarihi ve medeniyeti bu manada tarihin diğer bütün medeniyetlerinden daha açık ve yakındır. Dolayısıyla tetkiki daha kolay ve güvenilirirdir.

5- Özellikle sosyoloji ve antropoloji tarihi gibi insan ilimlerinin en önemli meselelerinden biri olan din-medeniyet ilişkisi, İslam tarihinde açıkça görülmektedir. Max Weber⁷, Durkheim⁸, Levy Bruhl⁹ ve günümüz düşünürlerinden olan Le Brass¹⁰, Bercque¹¹ ve Toynbee¹² gibi din sosyologları, din incelemesine, toplumda-

⁷ Max Weber: Almanyalı sosyolog ve ekonomist (1864-1920). Ünlü “İdeal tipler” görüşünün sahibidir. Özellikle kapitalizm ile ilgili olarak yaptığı yeni analiz ve kapitalizmi Protestanlığın sonucu olarak kabul eden yorumu ile tanınır.

⁸ Emile Durkheim: Çağdaş ünlü Fransız sosyolog. “Les Formes Elementaires de la Vie Religieuse”ün yazarıdır. Onun din sosyolojisiyle ilgili ünlü bir görüşü vardır: Ona göre bütün ilim, fen, felsefe ve dünya görüşleri dinden doğmuştur. Ama dinin kendisi toplumun tümel ruhunun tecellisinden ibarettir. Tapılan put, bu ruhun maddî ve görünür şeklidir. Toplum kendi varlığını ve fertlerinin ona olan bağlılığını o put veya totemin varlığında hisseder. Putperestlik veya totemizm, gerçekte bizzat topluma tapmadır.

⁹ Levy Bruhl: Yaratıcı bir çağdaş Fransız sosyolog. İlkel toplumlar hakkındaki yeni ve derin araştırmalarıyla ünlüdür. Ona göre ilkel düşünce, bizim mantığa uygun olan mevcut düşüncemizin ilkel aşaması değildir. Bizim düşüncemiz, ilkel düşüncenin tekamül etmiş şekli değildir. İlkel düşünce ile medenî düşünce temelde birbirinden ayrılır. Her birisi, diğerinin anlayamayacağı şekilde kendine has bir mantığa göre çalışır. Eserleri: “Mentalite Primitive” (İlkel Anlayış), “L’Ame Primitive” (İlkel Ruh). Son eseri, tamamlanmamış notlarının toplamıdır ve ölümünden sonra “Participation” (Şirket) adlı küçük bir kitap şeklinde yayımlanmıştır. Bazı ünlü ilmi görüşlerini yeniden gözden geçirerek insan sosyolojisi konusunda yeni meseleleri sürmüştür.

¹⁰ Le Brass: Paris Hukuk Fakültesi eski başkanı ve din sosyolojisi uzmanı. Onun ilmi araştırmaları ve istatistiksel incelemeleri “Sociologie Religieuse” (Din Sosyolojisi) adıyla iki ciltlik kitap halinde yayınlanmıştır.

¹¹ J. Bercque: Benim College de Frans’daki hocam ve Sorbon Üniversitesi’ne bağlı Yüksek Etütler Okulu (Ecole des Hautes Etudes)’ndaki İslam Sosyolojisi kürsü başkanı. “Les Arabes d’Hier et d’Aujourd’hui” (Dünkü ve Bugünkü Araplar)’ın yazarı.

¹² Arnold Toynbee: Tarih filozofu, medeniyet bilimci, tarih sosyoloğu ve günümüz dünyasının büyük tarihçisi. “Tarih Araştırması” (Study of History) adlı

ki olumlu veya olumsuz bir etken, sosyal ilişkileri belirleyen bir faktör veya eski toplumların alt yapısı olarak ve genelde toplum, tarih ve medeniyetlerde rol oynayan bir aktör olarak yaklaşmışlardır. Onlar bu alanda birtakım teoriler ortaya atmışlar ve onu tanımaya çalışmışlardır. Bu sosyologlar, popüler olan sosyal bilimlerin bu yeni dalını takip etmek için en iyi zemini İslam'da bulacaklardır. Avrupa Yeni Çağ'ının din hakkında ortaya koyduğu hüküm, günümüzde aydınlar ve entelektüeller arasında genel bir yasa olarak kabul görmüştür. Avrupa Yeni Çağ ve Rönesans tarihinin bu alanda kazandığı tecrübe şundan ibarettir: Hıristiyanlık ve kilisenin Orta Çağ Avrupa toplumu üzerindeki otoritesi, Batı medeniyetini durdurmuştur. Hıristiyanlığın toplumdan kovulup kilisenin içine hapsedilmesiyle birlikte medeniyet ve bilim hızla gelişmiştir. Modern medeniyet kendi yükseliş ve olgunlaşmasını, medeniyetin önündeki Hıristiyanlık engelini kaldıran aydınların çabasına borçludur. Birçok gerçek tarafından teyit edilen bu tecrübe, düşünce dünyasında çoğunlukla "Din ile medeniyet ve bilim arasında çatışma vardır. Din, bu ikisini tutsak eder ve gelişmelerini engeller." sloganıyla gündeme getirilmiştir. Bu fikir, bütün dünyada parlak bir tarihî deneyim olarak anlaşılmış ve birçok ülkede, özellikle İslam ülkelerinde, mesela İran'da büyük fikrî, sosyal ve siyasi hareketlerin kaynağı olmuştur. Fakat "Din, medeniyet ve ilmin gelişimini engeller." şeklindeki genel hükme sadece bir tek dinin (Hıristiyanlığın) incelenmesiyle varılmış ve bir tek örnekten çıkarılan hüküm bütün dinlere genellenmiştir. Bu ise en zayıf ve çarpık akıl yürütme şeklidir. Zira bildiğimiz gibi, bu tür genel hükümleri tümevarım yoluyla çıkarmak gerekir. Fakat buna rağmen, günümüzde Orta Çağ Hıristiyanlığında gördüğümüz şeyleri bütün dinlere, genel olarak da "din"e genellemişizdir. Bu hüküm, bir ilke olarak son iki yüzyıldaki bütün toplumlar üze-

büyük eserin yazarı. Bu kitap on cilt olup insanlık tarihindeki medeniyetleri incelemiştir. Ona göre medeniyet, dini kılavuz edinmelidir. Medeniyetimizin tehlikeli oluşu, başıboşluktan ileri gelmektedir.

rinde derin ve önemli etkiler bırakmıştır.¹³ İslam tarih ve medeniyetindeyse din, kendi şahsiyet ve onurunu, toplumun yapısında ve onun yükseliş ve düşüşünde açıkça gösterir. İslam bu alanda şu bakımdan da çok dikkat çekicidir: O, Roma medeniyetinin Hıristiyanlığa yönelmesi gibi bir medeniyetin teveccühüne mazhar olmuş bir din değil, bizzat kendisi medeniyet kurmuş bir dindir. İslam dini ve İslam medeniyetinin asrımıza en

¹³ Şu meşhur cümle, son yüzyılın ünlü devrimcisi ve İslam ülkelerinin uyanışını sağlayan Cemaleddin Afgani'nin dostu, mesai arkadaşı ve öğrencisi olan büyük devrimci, Mısır müftüsü Muhammed Abduh'a aittir: "Avrupa dini bıraktı, ilerledi; biz ise dini bıraktığımız için geriledik." Tahsillilerimizin, galatmeşhur ile "aydınlar"ımızın (Yanlış; çünkü biz bu kelimeyi entelektüel yerine kullanıyoruz. HŞ. 1345-1346 öğretim yılında Tarih Fakültesi üçüncü sınıfta verdiğim "Orta Çağ Sonlarından 1665'e Kadar Avrupa Tarihi ve Rönesans" adlı derslerime müracaat ediniz.) son yüzyıl ortalarında İslam ülkelerinde, mesela İran'da sergiledikleri din karşıtlığı, Yeni Çağ'da din ile kendi elde ettikleri tecrübeler ve din, Orta Çağ ve kilise hakkında sahip oldukları bilgilere dayanarak mücadeleye etmiş bulunan Avrupalı entelektüellerinki gibi değil, aksine Avrupalıları körükörüne taklit ederek gösterdikleri bir din karşıtlığı idi. Tarihinde nice üniversiteler kurmuş, her alanda nice uzman alimler yetiştirmiş, ilmin gelişmesine büyük katkıda bulunmuş, ona güç ve ivme kazandırmış ve Avrupa'nın karanlık içinde olduğu çağda yaktığı bilim, felsefe, sanat ve edebiyat meşaleleriyle Doğu'yu aydınlatmış olan "din"i tanısalardı onun hakkında daha farklı hüküm verirdi. Orta Çağ'da Doğu toplumlarına İslam, Batı toplumlarına ise Hıristiyanlık hükmediyordu. Tarih, Hıristiyan Avrupa'nın Orta Çağ'ının karanlık ve durgun, Müslüman Doğu'nun Orta Çağ'ının ise aydınlık ve hareketli olduğunu kaydetmektedir. Bu, tarihin kesin yargısıdır. Yani gerçekler, olaylar ve belgeler bunu göstermektedir. Bundan dolayı günümüz entelektüeli dine karşı çıkarken ne İslam'ı tanımaktadır ne de tarihi. Onun tek bildiği, Avrupalının dili ve Avrupalının kendi dini hakkında verdiği hükmün tercümesidir. Sonra da bunu taklit izler. Çok tuhaf bir yargıdır bu. Bu iş, bir hakimin, bir zanlı hakkında onu sorgulayarak ve dosyasını inceleyerek karar vermek yerine, çok gelişmiş olduğunu düşündüğü İngiliz mahkemelerinden birinin benzer bir dava ile ilgili olarak verdiği karar söz konusu davalıya uygulamasına benzer.

Elbette din ve onun medeniyet üzerindeki etkisi ile ilgili olarak genel bir hükme varılabileceğini söyleyebiliriz. Fakat tarihteki bütün dinleri bu açıdan incelememiz gerekir. Oysa biz böyle bir şey yapmadık; bu hükme sadece Hıristiyanlığı inceleyerek vardık. Bu, tıpkı bizim yalnızca devekuşunu incelemek suretiyle kuşlar hakkında "Kuş, kanadı olan fakat uçamayan bir hayvandır." önermesine ulaşmamıza benzer.

yakın din ve medeniyet olması nedeniyle bu inceleme daha iyi sonuç verecektir.

6- Bizim, hem Müslüman hem de İranlı olmamız itibarıyla, on dört yüzyıl boyunca İslam medeniyetinin oluşumunda ve büyük tarihî olaylarda çok büyük payımız vardır. İslam'ı din, tarih ve medeniyet olarak tanımak, aynı zamanda İran'ı tanımaktır. İran ırkının tarihteki asalet ve üstünlüğünü vatanperverlik ve İrancılık duygusuna dayanarak göstermek isteyenler, genellikle sadece eski medeniyetimizin övünç ve eserlerini abartılı bir şekilde sürekli anmakla yetinirler. Hatta bu hususta başarılı olabilmek için İslam tarih ve medeniyetini yermeğe ve görmezlikten gelmeye çalışırlar. Beceriksizce yaptıkları bu faaliyet, tutuculuklarından ileri gelmekte ve amaçlarıyla çelişmektedir. Halbuki İran ırkı, İslam medeniyetinin göz kamaştırıcı asırları dışında tarihin başka hiçbir döneminde kendi yetenek ve liyakatini gösterme fırsatı bulamamıştır. Geçmişte böyle bir dönemin olduğunu varsaysak bile İslamî devirlerdekine benzer açık, canlı ve inkar edilemez belgelerden eser kalmamıştır. Bu yüzden onu ispatlamak için mecburen tahmin, varsayım, mübalağa, tahrifat, başkalarını küçümseme, kendini büyük görme ve övmeye başvurmak gerekiyor. Nitekim böyle yapıyorlar. Halbuki, Mısırlı alim Abdurrahman Bedevî'nin ifadesiyle "İslam'a giren ırklar arasında İslam'ın derin manevî hareketini oluşturmakla güçlenen"¹⁴ o biricik ırkın değerini kim inkar edebilir? Bir yabancıнын gözüyle İranlı, İslam tarihinde, "İslam'ın, manevî hayatını tamamen kendisine borçlu olduğu yetenekli Arya ırkı" olarak kabul ediliyor.

7- İslam medeniyetini incelemekle biz –İranlı, Müslüman ve Doğulu olarak– bir medeniyet kurma ve yönetmedeki şahsiyet ve kabiliyetimizi anlamış oluruz. Batılıların teorik, hatta pratik olarak uydurdukları "Doğulu insan ve Doğulu beyin, endüstriye ve günümüzün karmaşık idarî teşkilatlarını yönetmeye elve-

¹⁴ Massignon tarafından kaleme alınmış olan "Pak Selman ve İran İslam Manevîyatının İlk Filizleri". Bedevî'nin önsözünde Farsça tercümesi.

rişli değildir. Bu nedenle onların sadece ham madde üreticisi ve sanayi ürünlerinin tüketicisi olarak kalmaları ve Batı'nın büyük idare ve sanayi medeniyetine bağlı olmaları gerekir.” efsanesi böylece daha iyi anlaşılabilir olur.¹⁵

Bunun, sadece kendi otorite ve çıkarlarını bilimsel olarak açıklamak isteyen sömürgeci yazar ve propagandacılar tarafından kasıtlı olarak ileri sürülmüş bir tez olduğunu düşünmeyin. Hatta bunu Zigmund Freud¹⁶ gibi düşünürler de söylemişlerdir. Onların dediğine göre, bizde soylu olan ve Doğulu ruhla uyuşan tek şey, şiir, edebiyat ve irfandır.

İşte bu tezi ispatlamak için yalnızca irfanî ve edebî eserlerimizin ihyasıyla ilgilenmekte, içeride ve dışarıda sürekli olarak bunu canlı tutmakta, fakat İslam tarihinin bin yıllık zengin ilmi, teknik ve siyasi hazinelerinden pek az söz etmektedirler. Hayyam'ın günümüzdeki kaderi, bizim tarih ve medeniyetimizin başına gelenlerin iyi bir örneğidir.

8- Tarihi yani eski farklı medeniyetleri, toplumları, dinleri, düşünceleri ve deneyimleri incelemek, nasıl hem geçmişte yararlı olmuş hem de günümüz insanının işine yaramaktaysa, dünyanın üç büyük dininden birinin sağladığı güç sayesinde Üçüncü Dünya'nın her yanında çeşitli milletlerin el ele vererek kendi maddî ve manevî hazinelerini biriktirdikleri, on dört yüzyıl boyunca büyük binanın kurucusu oldukları ve çok değerli tecrübeler kazandıkları İslam tarihini incelemek de çok yararlı ve öğretici olacaktır.

9- İslam yıkılmaya yüz tutmuş olmasına rağmen hâlâ canlı ve hareketlidir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana büyük bir gayretle ayağa kalkmış ve yaşadığımız yüzyılda uluslararası arenanın diri ve aktif bir oyuncusu haline gelmiştir. Bu sayede

¹⁵ Zigmund Freud'un Ahmet Aram tarafından çevrilen eseri "Milletlerin Ruhu"na, Aime Cesaire'in Dr. Hezarhane tarafından çevrilen eseri "Sömürgecilik"e ve Cont Dominik'in "Irkların Eşitsizliğinin Kökeni"ne bakınız.

¹⁶ Fransa Akademisi üyesi ve "L'Ame des Peoples"ın yazarı.

bizimle doğrudan ilişki kurmaktadır. İşte bu yüzden İslam'ı ve İslam tarihini incelemek, bugün Doğu'da yaşanan birçok meselelerin tanınmasında bize yardımcı olacaktır.

10- İran, miladî yedinci asrın ikinci yarısından, yani Sasani devletinin son günlerinden günümüze kadar İslam ile bütünleşmiştir. İran tarihi ile İslam tarihinin yolları birçok noktada çakışmaktadır. İslam'ı ve İslam tarihini doğru dürüst tanımadan İran tarihinin gerçek ruhunu derinlemesine kavrayamayız. Bu eksikliği, İslam'ı ve İslam tarihini yeterince tanımadan İslam sonrası İran tarihinin tümü veya bir kısmı hakkında araştırma yapan kimselerin yazılarında açıkça görmekteyiz.

11- Günümüz toplumu, dindar bir toplum gibidir. Bu toplumda İslam, canlı ve dinamik bir güç olarak varlık göstermektedir. Bu yüzden onu tanımak, kaçınılmaz olarak onun ezeli geçmişini ve ruhunu tanımayı gerektirir.